

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Commvnie Onder Eene Ghedaente Alleen Wort Bevesticht Vyt De H. Schriftvre, Ende eyghen gront-reghelen der Calvinisten

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1670

Tvveede Deel Bewijsen uyt de eyghen gront-reghelen vande Sectarisen.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34114

ghebodt Christi, noch sijnder Apostelen ghebet
 is / dat de ghemeente de Communte onder thre
 ghedaenten ontfanghen moet / maer dat het by
 staet / hepde / ofte maer eene 't ontfanghen / volghet
 dan dat de Roomsche Kercke niet en strijt teghen
 nigh ghebodt / ende niet en misdoet / wanneer sy
 het slicaem Christi, sonder den kelck / gheeft aan
 de ghemeente : dit gae ick nu hoorder bewijfen uyt
 de eyghen leerlinghen / ende pzaetijken van de Sectarisen.

TVVEEDE DEEL

*Bewijfen uyt de eyghen gront-reghelen
 vande Sectarisen.*

I. CAPITTEL.

Bewijfen uyt Luther.

Ghelijck Luther in heel sijnen handel / ende in alle
 sijne stucken seer versabel ende onghesadigh
 was / seggende heden / het ghene hy s'anderdaeghs
 heriep / alsoo is hy oock gheweest in dit stuck : 't is
 eben wel de pijn weert eens te hooren wat sijn ge-
 voelen geweest is / aengaende de Communte onder
 eene ghedaente.

1. In 't boeck 't welck hy noemt de Captivitate Ba-
 bylonica seght hy: Sy en sondighen niet die maer eene ghe-
 daente ghebruycken, om dat Christus niet gheboden en
 heeft dat men d'eene of de andere ghebruycken sou, maer
 heeft dat ghelaten in den vrien wil van een yeder, segghen-
 de: Soo dickwils als ghe dit sult doen, doet het tot uwer
 der ghedachtenisse.

2. In *serm. de Eucharistia* segt hy: Ick en hebbe niet ghe-

noch gheraeden, noch 't en is mijne meyninghe niet, dat
een, of meer Bisschoppen op hunne eygen autoriteyt soudē
geuen aen jemant beyde de gedaenten te geuen, ten zy dat
er te voren ingestelt ende geboden wiert van een algemeen
concilie.

1. *Sept hy in formula Missa*: Waert saeken dat'er een
concilie waer, 't welck ordonneerde ofte toeliet alle bey-
de ghedaenten te gheuen, dan en souden wy die niet
ghebruycken, maer tot verachtinghe van het concilie en
van sijn ghebodt, souden wy, ofte eene ghedaente, ofte
beide van beyde ghebruycken, ten minsten niet alle beyde,
vermaledijende alle de ghene, die uyt kracht, ofte ordon-
natie van het Concilie alle beyde de ghedaenten souden
ghebruycken.

2. *Let nu op dese dzy boozgaende spruken van Lu-
ther.*

1. *Sept hy*: Sy en sondighen niet die maer eene ghe-
daente ghebruycken: **Hier dit soo: hoe wordt dan de
Roemische Kercke van de Lutheranen en Calyunisten be-
spuudicht van heyligh-schenderhe / ende grou-
welijck misdact / als-se maer eene ghedaente en
geeft?**

2. *Seght Luther*: Christus en heeft niet gheboden dat
d'eene of d'andere ghedaente sou gheuen. **Soo staet
er dan dzy aen de Kercke d'eene ofte de andere
ghedaente te gheben.**

3. *Sept hy*: Gheenen Bisschop en mach op sijn eyghen
autoriteyt de twee ghedaenten gheuen ten zy dat dit van
een concilie ghestelt wordt. **Seer wel: want ist sae-
ken dat een algemeen concilie soo veel autoztrept
waert dat het mach stellen dat-men twee ghedaen-
ten sou gheben daer-men te bozen maer eene en
geeft / waerom en mach het oock niet stellen dat-
men maer eene en sou gheben daer-men te bozen
waert gaf? naemelijck / aenghesien dat Christus selve /
welck Luther mede bekent / noch d'eene noch de
andere ghedaente gheboden heeft?**

4. *Seght Luther*: Waert saeken dat eenigh Concilie toe-
eliet twee ghedaenten te gheuen, Wy en souden maer eene
ghebruycken tot verachtinghe van het concilie. **Hier uyt
volght**

volght wederom dat het lofjck ende gheozloft is
eene ghedaente alleen te ghebrycken / aengheken
dat de Lutheranen dit souden doen / alleen om te woen
nen dat-se de stellinghen van de Concilien niet en
achten : Iae sy souden vermaledijden de gheue die
de twee ghedaenten souden ghebrycken : wel hoer
mach Luther vermaledijden de gheue die de twee
ghedaenten souden ghebrycken / als eenigh concilie
die selve sou toelacten; en sal de Roomsche Kercke
niet moghen excommuniceren de gheue die
twee ghedaenten ghebrycken / als een algemem
concilie ghesete heeft dat-men maer eene ghedaente
te alleen en sou gheben?

Doch hiet van ghenoech: wy hebben het ghe
boelen van Luther, aengaende de Communie onder
eene ghedaente upt synen eyghen mont in ghe
hoordt / ende saemen daer-mede de ghelooften
van de Roomsche Kercke dies-aengaende beto
sicht.

II. CAPITTEL.

Bewijsen uyt de eyghen bemerkin
ghen die de Calvinisten stel
len op hunnen bijbel.

IAs seker dat den H. Paulus, ende andere meer
ten tijde van de Apostelen de belofte der Na
reen hebben ghedaen / dat is / dat-se belofte hebben
gelijck dit uptzuckelijck staet *Nam 6. v*; sich te ont
houden van wijn, ende van stercken dranck, ende van
azijn, van alle vochtigheyt van druyven, ende van verck
ende ghedroogde druyven

Maer upt blyckt dit dat Paulus, ende ander
t synen tijde soodantghe belofte ghedaen heb
ben

Van Paulus staet dit *Afor* 18. v. 18 Hy hadde, seght de
 Schryfuer/eene gelofte gedaen. Van andere staet dit
2. v. 23 dat gheseyt wort: vier mannen hadden eene
 gelofte ghedaen.

Maer hoe sullen wy weten dat dit soo eene ghe-
 lofte was ghelijck eertijds de Nazareen plochten te
 wern / van sich te onthouden niet alleen van wijn/
 maer oock van al het gene dat naer wijn eenigh sijn
 maecte / ofte wijnachtigh was? dit weten wy upt
 de eygen bekentnisse der Calvinisten, de welke in de
 bmerckingen van hunnen bijbel op beyde die booz-
 nande schryfuer-plaetsen *Num. 43* en *46*. openlijck
 seggen dat Paulus, ende die vier mannen de belofte
 der Nazareen hadden ghedaen.

Wie op maeck ick mijn bestuyt (volgens het ghe-
 lofte der Calvinisten, de welke leeren dat'er in den
 wijck niet anders als wijn in substantie is) ende
 segge aldus: heeft Paulus, ende die andere man-
 nen / soo laeck als sy belofte hadden van gheenen
 wijn te drincken / sich onthouden van het Abont-
 sel der heeren / of niet? seght ghy dat neen? soo
 hebben sy dan ghecommunitceert alleen onder de
 ghedaente van broodt / want indien sy saemen den
 wijn hadden ghenomen / sy souden ghedaen hebben
 seggen hunne belofte van gheenen wijn te drin-
 cken: is godloos dit te segghen naemelijck van den
 Apostel / volghet dan dat-se alleen het broodt heb-
 ben ghenomen sonder den wijn.

Seght ghy dat-se op al dien tijdt dat-se belofte
 hebben / gheen van beyden ghenomen / ofte sich
 gheschijckelijck van de Communie onthouden heb-
 ben?

Niemandt van de Calvinisten en is machtigh dit
 te segghen te bewijzen: dit wort dan gheseyt
 om eenighe pzeube, ende dien volghens gheloo-
 pte. Want wie sal durven segghen dat Paulus, die
 Christenen in sijne brieven soo dickwils ver-
 maent dat-se hem souden nae volghen / min sou-
 den ghedaen hebben als de andere Christenen / van
 welke *Afor. 2. v. 46*. gheseyt wort / dat-se daer
 ghe-

ghelijck het H. Abontmael niet malkanderen hielden: dit is ongherijmt te dencken van een Apostel die de andere moest voozgaen / soo is het van ongherijmt te segghen / ende 't en kan oock uyt gheene Schrifteure bewesen worden / dat Paulus, ende die andere mannen / sich den heelen tijde hunder belofte / van 't Abontmael des Heeren hebben onthouden / soo moeten sy dan / volghens hunne belofte / dit gedaen hebben sonder den wijn te nemen / volgens alleen onder de ghedaente van hoot. Daer ons nu sien hoe de Calvinisten dese sacht soeken 't ontbluchten.

Eerst komt Samuel Marcus te voozschijn in sijne Controversien pag. 691. en seght: Den noot en heet gheene wet / ghenomen van / seyt hy / dat dese mannen en Paulus het Abontmael hadden ghehouden met broodt sonder wijn / dit en is maer een bevel der ghebal / want gelijck de ghene die gheenen wijn en verdraghen een natuerlijck beletsel hebben om niet te Communiceren onder beyde ghedaenten / soo hadden Paulus ende die andere mannen een beletsel van Godts weghe / te weten / hunne belofte.

Ich antwoorde: Daer is seer groot verschil tusschen een natuerlijck beletsel / en tusschen een beletsel dat den mensch selve / dooz sijnen vijen wil ghestelt heeft ghelijck Paulus ende die andere mannen ghedaen hadden: Het eerste en is in de mannde bande mensch niet te weten / het tweede kan van de mensch voozkommen ofte ghelaten worden: So vzaegh ick / of Paulus ende die andere mannen verbindende sich met belofte van gheenen wijn te drincken / wel / oft qualijck hebben ghedaen: seggh ghy dat-se qualijck hebben ghedaen: soo is van de vermerckinge van utwen Bijbel op Act. 18. v. 18. v. 18. te weten / dat dese belofte uyt liefde ghedaen wort om de swacke Joden te stichten: nu / het gheene uyt de ende tot stichtinghe van den eben narsten ghedaen wort / en is niet quaet / soo en hebben Paulus ende die andere mannen niet qualijck

men met soo eene belofte te doen.
 Seght ghy dat-se wel hebben gedaent: soo volghet
 dat dat'er gheen ghebodt Christi en is (ghelijck de
 Calvijnisten nochtans willen hebben) dat alle gheloo-
 vigen onder twee ghedaenten het Abontmael
 moeten ontfanghen: want alsoo fouden den H. A-
 postel / ende die andere mannen eene belofte ghe-
 doen hebben teghen het eynges ghebodt Christi, als
 belofte deden van absolutelyck gheenen wijn te
 drincken / daer Christus ghebodt wijn te drincken in
 't Abontmael: Dit is wederom godloos te seg-
 gen van soo een H. Apostel / dat hy bywillighlyck
 want niemant en hadde hem / noch die andere
 mannen / tot soo eene belofte bedwo. ghen) sou
 willen strijden hebben teghen soo een eynges ghe-
 bodt Christi, ghelijck de Calvinisten hier boozghe-
 wt. vpt die belofte selbe dan / van den H. Paulus,
 ende die andere mannen / alsoo-se loflijck ende wel
 wert ghedaen / blyckt klaer dat'er gheen ghebodt
 Christi is booz alle ghelooftighen / om d. n. wijn te
 drincken in 't Abontmael: is'er gheen ghebodt: soo
 doet het dan vpt den wijn te nemen / of niet / soo en
 doet het dan de Roomsche Kercke niet misdoen met de
 ghedaente des hoofts te gheben / sonder de geve-
 n. des wijng.

Joden jenant my seght dat Paulus, ende die an-
 dere mannen hurre belofte ghedaen hadden van
 jenen wijn te drincken / vpt ghenomen in 't A-
 bontmael.

Ik segge dat dit een enckel versterckel is / om dat
 het noch vpt de Schryfture / noch vpt eenighe Out-
 ders / betwisen kan worden.

Sal komt Samuel Dorilaer te hoorfchijn in sijn Oogh-
 2. 21. Ende stelt dit argument: oft / sept hy / 't is
 niet naer de consecratie / of het is wijn: Indien het
 niet is / soo en mocht dan niemant van de Joden dat
 drincken / want bloedt te eten ofte te drincken / was
 verboden: is het wijn / soo liggt de transsubstan-
 tie om verre.

Laet ons eerst ons eygen geboelen opnemen / en
 segghen

¶

seggen dat het waerachtelijck bloet is/en oberfuler dat den wijn ghetranssubstantieert woert in bloet. Hier upt en volghet niet dat de Joden dit niet raeken en mochten/ want nergheus en was hnn verboden het bloet Christi te dinccken/ maer alleen het bloet van de beesten/gelijck oock d'Apostelc dit selbe verboden *Act. 15. v. 29.* nochtans geen redelijck verstaen en sal hier upt besluyten dat-se verboden het bloet Christi te dinccken.

Laet ons nu nemen/volghens de verbaerde opneme der Calvinisten, dat het wijn in substantie is/soo blijft dan ons voorszgh argument in sijn gheheel te weren / dat den h. Apostel Paulus, ende die andere mannen / in het Abontmael alleen het broodt ghebrachten ontfanghen sonder den wijn / alsoo sp wt kracht van hnnne belofte absoluteelijck gheenen wijn mochten dinccken: maer soodantghe belofte en sonden sp noyt ghedacht hebben te doen/indien het een ghebode Christi was den wijn in het Abontmael te dinccken/ ergo hier van en was gheen ghebode Christi.

Indien jemandt voorderg my seght: De Papijsten leeren dat de Pzesterz het broodt alleen niet en moghen consacrerem en nutten / sonder den Kelck. Nu / Paulus was een Pzester / ergo den hecken van sijne belofte/ moet hy ofte alleen het broodt gheconsacreert hebben ende ghenuyt / ofte wel en moet noyt noch het een / noch het ander / gheconsacrerem hebben.

Ick antwoorde / dat dit argument eenighen schijn soude hebben / waert saken dat wy leeren dat'er maer wijn is / ende gheen bloet/ maer alsoo wy leeren dat het waerachtelijck het bloet Christi is / en gheenen wijn / soo mocht Paulus, als Pzester / niet teghensacende sijne belofte / oock den gheconsacrerden wijn / dat is / het bloet Christi ontfanghen / alsoo sijne belofte saght niet op het bloet Christi, maer alleen op den wijn / ende al het ghene dat / niet in ghedaente, maer in dinccken self / wijnachtigh was.

III. CAPITTEL.

Bewijsen tyt de eyghen gront-reghe- len der Calvinisten.

Tgseenen gront-reghel der Calvinisten, in dese materie / dat Christus, wanneer hy het H. Sacrament instelde / ende seyde tot sijne Apostelen: Neemt, ende eet, ende Drinkt alle daer uyt, naemes sijn dooz dit woordcken ALLE, verstaen heeft / niet alleen de Apostelen / maer oock alle ghelooovighen, door boeghen dat alle ghelooovighen / volghens desen gront reghel der Calvinisten, Recht hebben tot sepe de ghedaenten / soo dat-se sonder insurte noch van het een / noch van het ander en moghen beroofte worden.

Mer uyt gae ick nu toonen dat de Calvinisten ten verrijte de Roomsche Kercke beschuldighen over het ontnemen des Kelcks / aenghesien dat sy in dese materie van 't H. Sacrament onghelijckelijck over doen als wy / ende oversulck hun selben moezen verhoonen in 't ghene sy ons / als een groot misdæet / oplegghen.

Indien ick dan van hun vraghe / als Christus uyt van 't broodt: Neemt, eet, ende danden Kelck / drinckt alle daer uyt: Men wite heeft hy dit gheseyde: Samuel Dorillaer antwoort Pag. 154. ende 155. Aen alle ghelooovighen die tot de jaeren huns verstants sijn ghehooren, dat sijn de ghene, die door Christi ghebodt, sijn verbonden tot het ghebruyck des H. Avontmaels. Doleghens dit segghen dan van Samuel, sijn alle de ghelooovighen die tot hun verstant sijn / niemant uytgemen / (want het woordcken ALLE en sluyt niemant uyt) dooz het ghebodt Christi, verbonden het Avontmael te ghebruycken. Vervolghens de Calvinisten die dit weggheven te gheben aen een
C 2
groot

groot deel bande ghelooftighen / en stryden niet alleen teghen het Recht dat de selbe hebben tot het ghebruyck des Abontmaels / maer stryden oock teghen het expresse ghebodt Christi.

Dit bewijse ick / aengaende het Recht: De Calvinisten weygheren het Abontmael te gheben aen de siecken / kreupelen / ghebanghenen / en andere / die in de ghemeente niet komen en kunnen / maer de siecken / kreupelen / ghebanghenen / en andere soodanighe / hebben soo wel recht tot het Abontmael als de ghesonde / ergo de Calvinisten stryden teghen het Recht bande siecken / kreupelen / ghebanghenen / en andere / wannere sy hun het Abontmael weygheren.

Ick toone nu dat de siecken &c. soo wel Recht hebben als andere. Wannere Christus seyd: Nemen ende eet, ende / drinckt alle daer uyt, hy sprack / blyghens de verclaeringhe der Calvinisten, aen alle ghelooftighen die tot hun verstandt sijn ghekomen / niemandt uytghenomen / ende gaf se hier mede Recht tot het Abontmael: Maer de siecken / kreupelen / ghebanghenen / ende andere soodanighe die tot hun verstandt sijn ghekomen / sijn soo wel ghelooftighen / als de ghesonde / ergo de siecken &c. hebben soo wel Recht tot het Abontmael als de ghesonde: Oversulck de Calvinisten die aen de siecken &c. het Abontmael weygheren / stryden teghen het Recht bande siecken / kreupelen &c.

Op de selbe maniere wordt bewesen dat de Calvinisten, hier in / stryden teghen het expresse ghebodt Christi: Want / ghelijck sy segghen / Christus heeft gheboden dat alle ghelooftighen die tot hun verstandt sijn ghekomen / uitemant uytghenomen / het Abontmael onder beyde de ghedaenten souden ghebruycken / maer de siecken sijn soo wel ghelooftighen als de ghesonde / ende de ghebanghenen / kreupelen / dat is / soo wel als de ghene die in de ghemeente komen / ergo Christus heeft soo wel aen de siecken en andere gheboden dat se het Abontmael onder beyde de ghedaenten souden ghebruycken.

onder eene ghedaente alleen. 37

als aen de ghesonde / hoorderg dan de ghene
die het Abondtmael aen de sieken ende andere so-
dorighe / wepgheren / stryden teghen het express ghe-
bode Christi,

Hier nu eens de moettwilligheyt vande Secta-
ren: Sy berispen ons obeit het achterhouden des
Kelcks / daer wy niet alleenlijck segghen / maer
ook uyt Schriftuere bewijzen dat het Christus by
seft ghelaren den Kelck te gheben of niet / onder-
suyden daer de Calvinisten bekeunen dat Christus
niet een ghebode ghemaect bat- men aen alle
ghelooighen / niemant uytghenomen / het heel
Abondtmael met beyde de ghedaenten soude be-
stemen / daer ontrecken sy aen een groot deel vande
ghelooighen / niet eene alleen / maer beyde
de ghedaenten / sonder te passen op het ghebode
Christi.

Desen knoop en heeft niemant van de Calvini-
stet noch roe kunnen ontbinden als niet ydele
kugghen in den windt / ende onbestandighe praet-
ers. Laet ons dit klaerlijck sien / eerst in Samuel
Donlaer.

Desen seght 1. Pag. 397. Het gheven van het Sacrament
aen de sieken, en is in de Schriftuere, noch door eenigh
oort uyt ghedruckt, noch door eenigh exempel bevesticht,
so mach het dan om een alghemeen misbruyck naeghela-
ten ende verandert worden.

Hier strydt Samuel vooz eerst teghen sijn selben:
Want te vozen heeft hy ghezeydt dat'er een ghe-
bode Christi is vooz alle ghelooighen, dat is / nie-
mandt uytghenomen / dat-se het Abondtmael on-
der beyde de ghedaenten souden ghezuyken / nu
seght hy dat'er gheen ghebode en is vooz alle gheloo-
ighen, want hy neemt de sieken uyt, ende andere
Calvinisten, de kreupelen / ghebanghenen / ende al-
le de ghene die niet en kunnen komen inde ghe-
sente.

En van beyde moet hier uyt volgen / ofte
dat'er gheen ghebode en is vooz alle ghelooighen,
ofte indend'er een is / dat dit ghebode oock is vooz
de

de sieken / kreupelen / ende ghevanghenen / aen-
ghesien dat-se soo wel begrepen worden onder
dit woordken ALLE, als de ghesonde: Maar Sa-
muel Dorislaer, ende alle de andere Calvinisten met
hem / segghen opentijck dat'er een ghebodt On-
si is vooz alle gheloovighen, die tot hun verstant
sijn ghekomen / soo en kunnen sy dan / sonder te-
gghen hun selven te strijden / niet segghen / dat'er
gheen ghebodt en is vooz de sieken / kreupelen /
ende ghevanghenen / die hun verstant heb-
ben:

Doch niet slechter als dat Samuel seggt dat de
Communte der sieken nergheens in de Schyftuere
met eenigh exempel bevesticht is. Want hier vte
volght dat-men oock alle de vrouwen mach beroo-
ben van de Communte: Want niemant in
werelt en is machtigh in de heele Schyftuere een
enckel exempel te toonen / dat-men aen eenigh
vrouwe opt de Communte ghegheben heeft: Al
saeken dan dat-men de sieken mach berooben van
't Abontmael om dat-men hier van in de Schyftuere
gheen exempel en vindt / om de selbe reden
sal-men alle de vrouwen moghen berooben van de
Communte: Waerom gheben dan de Calvinisten aen
de vrouwen het nachtmael / ende niet aen de sieken
kreupelen / ende ghevanghenen?

Indien sy segghen / daer is een ghebodt vooz de
vrouwen ende niet vooz de sieken &c. Ick vraghe
hoe dat sy weten dat'er niet een ghebodt vooz de
vrouwen is als vooz de sieken &c?

Sy en kunnen my niet anders andtwoorden
als dat de vrouwen begrepen sijn onder het woord-
deken ALLE, als sijnde lidmaeten van de ghe-
meente / kinderen Gods / ende begrepen in 't Ge-
lyck verbondt: Dit neme ick op tot mijn woordken
en segghe: De sieken / kreupelen / ende ghevanghen-
nen sijn soo wel begrepen onder het woordken
ALLE, sijn soo wel lidmaeten van de gemeente
kinderen Gods / ende gheloovighen / als de vrou-
wen / ergo is'er een ghebodt vooz de vrouwen /

onder eene ghedaente alleen. 39

waer is mede een ghebodt booz de sieken / kreupel-
lin / ende ghebanghenen.

Spndelijck al wat de Calvinisten konnen boozdt-
borngghen om te roonen dat men de vrouwen de
Communte moet gheben / kan eben passen op de
sieken / en andere.

Segghen sy dat'er een ghebodt booz de vrou-
wen is / daer is oock een booz de sieken : Seg-
ghen sy dat'er gheen exempel van de Communte
der sieken is / daer en is oock gheen exempel van
de Communte der vrouwen : Segghen sy / dat de
vrouwen lidt-maten Christi sijn / soo sijn oock de
sieken : Segghen sy / dat de vrouwen soo wel
als de mans besloten sijn in 't verbondt Godts /
't selve is van de sieken : Segghen sy dat-men
leest in de Schrifnere dat de eerste Christenen het
nachtsmael ontfinghen / en dat daer onder de vrou-
wen moeten verstaen worden / behalven dat dit
kan gheloochent worden / soo segghe ick even-
wel dat hier oock de sieken moeten verstaen wor-
den : Want Samuel selve bekent pag. 393. dat-men
oer 1500. Jaeren de Communte aen de sieken
ghebarghen heeft als een deel van de openbare
Communte : De Calvinisten dan / segghen dat on-
der de eerste Christenen die het H. Abondsmael
sieden / oock de vrouwen moeten verstaen wor-
den / al-hoe-wel daer van niet een enckel woordt
in de Schrifnere uptghedrukt staet / ergo mer
wel meerdere bestandighepdt seght-men dat oock
de sieken daer onder moeten verstaen worden /
aenghesien dat wy hier van gheruyghentis heb-
ben van die Vaderg / de welke naest aen de tij-
den vande Apostelen hebben gheleest.

Hier upt moet u nootsackelijck dese slot-reden
ghetrocken worden : Ghelijck de Calvinisten selve
moeten bekennen dat sy souden stryden teghen
het ghebodt Godts / ende teghen het Recht van de
apostelen / indien sy haer heroofden vande Com-
munte / alsoo volghet het dat sy mede teghen dit
ghebodt sondighen / ende teghen het Recht van
de

de sieken / om dat sy haer de Communie weygheren / aenghesien dat'er niet en outbrecht in de sieken om de Communie 't ontfanghen van al het gheue dat'er in de vrouwen te vinden is.

En van beyden moeten de Calvinisten doen: ofte sy moeten de Communie bande vrouwen afschaffen / ofte sy moeten die gheben aen de sieken: De Communie bande vrouwen en mach niet afgeschast worden / want sy hebben soo wel recht als de mans / soo en moghen sy van de Communie aen de sieken ende andere soodantighe niet weygheren / want dese hebben soo wel recht als de vrouwen.

Samuel wilt eben-wel hebben dat dit niet en belghe; Want pag. 395. seght hy / dat hier aengaende de Communie der sieken / alleen kwestie is van eenighe omstandigheyt des tijds / dat is / van haer de Communie te gheben op sulck of sulck eenen tijdt. als jemandt sieck is: Eben / seyt hy / of men het H. Sacrament moet bedienen als jemandt dit soude versorgen soo dickwils als hy slaepen gaet / oft op sijn reys staet / ofte trouwt / ende soo voorts: Maer in soodantighe occasien en is men niet ghehouden het H. Sacrament te bedienen / ergo oock niet aen de sieken.

Ick antwoorde dat hier ter werelt gheene kwestie en is van de Communie te gheben op sulck of sulck eenen tijdt / maer de kwestie is van de personen self die in de gheemeente niet komen en konnen / ghelijck al sijn sieken / krenpelen / ghevanghenen / ende andere soodantighe: Daerom is'er soo groot verschil tusschen dese / en tusschen die slaepen gaen / op hunne reys staen / trouwen / ofte soo voorts / als'er is tusschen Hemel en Aerde: Die leste komen in de gheemeente komen op hunnen tijdt: Maer wat sal men maeken met de ghene die haer leven lang sieck / ghevanghen / of krenpel sijn? Ick

onder eene ghedaente alleen.

41

of die noyt recht en hebben ghehad tot de
Communie? Seght ghy dat neen? Dyt wat
Schryfvere s. I. my dat jemandt konnen bewij-
sen aenghesien dat Christus segghende tot sijne
Apostelen: Neemt, eet, ende Drinkt alle daer uyt,
sprack tot alle gheloovighen sonder een uyt te ne-
men / dien-bolghens gaf aen alle gheloovighen
Recht tot de Communie? ghelijck dan alle ghe-
sonde / booz soo heel als-se oprechte gheloov-
ighen sijn / uyt kracht van Christi woorden / soo
heylt als-se tot de saeren van huij verstant ho-
ren / van toen af / Recht hebben tot de Com-
munie / alsoo hebben dit eben de sieken en ande-
re / om dat-se soo wel oprechte gheloovighen sijn
als de ghesonde; 't is seker dat-se dit Recht niet
en verliesen booz de siecke / ghebanghenissen /
als ghebreck vande natuere / want dit en kan
niet uyt gheene Schryfvere betwisen worden /
volgt dan dat-men eben de Communie aen de
sieken / ende andere moet gheben / als aen de ghe-
sonde.

En langhen lesten komt Samuel tot sijn sel-
ven / en seght Pag. 395. Daer sijn / seyt hy / wel
sinnighe redenen die ons souden konnen be-
weggen om oock de sieken de Communie te la-
ten volghen / maer daer sijn op den anderen
soo schickelijcke supersticien in de Room-
sche Kercke met de Communie der sieken eens-
de erouwen herwaerts bedreven gheweest / dat wy
daer door sijn ghenootsaccke gheweest om sulcx
te ver-schaffen.

Mer mede ligghen alle de Calvinisten plotselijck
over den neus in het sant: Siet nu eens alle
die Catholijcken / waer toe dat ten lesten de Cal-
vinisten ghekomen sijn: Sy moeten bekennen (want
't is hun onmogelijck contrarie uyt de Schryf-
vere te bewysen) dat de sieken / ghebanghenen/
kerkepele / en andere / booz soo veel als-se op-
rechte gheloovighen sijn / soo wel recht hebben
tot de Communie / als de vrouwen ende ghe-
sonde/

C 5

sonde / ende nu segghen sy dat-se de Communie der sieken afgheschapt hebben om de superstittien die de Roomsche met de selve bedreef: Wel hoe? konnen onse superstittien / ghelijck-se die noemen / het Recht aen de sieken van de Gesche Secte benemen? Soo moesten dan de Calviniken hun Nachmael heel ende gantsch afgheschapt hebben sonder opt aen semant die te bedien: Want / hebben wy superstittien bedreven met de Communie der sieken / gheene mindere / volghens hunne optise / en bedrijven wy met de Communie van de ghesonde: ist saeken dan dat-se de Communie der sieken afgheschapt hebben om de superstittien die wy daer mede bedreven / want om en schaffen sy dan het gantsch Nachmael niet af oock voor de ghesonde / om de superstittien die wy / soo-se segghen / met de Communie der ghesonde bedrijven?

Indien sy segghen dat-se hun Nachmael van dese superstittien ghesuybert hebben; dat kosten sy eben doen in de Communie der sieken.

Ten anderen: Wat konnen sy teghen onse / als teghen heyligh-schenders / schreeuwen en bulderen om dat wy den Kelck voor de Leeken afgheschapt hebben / daer sy tot den selven / soo als wy upt Schrifruere bewesen hebben / gheen Recht hebben? Jae daer de Calviniken selve / de heete Communie der sieken afgheschapt hebben / tot de welke de sieken soo wel Recht hebben als de ghesonde? Jae / door het ghebode Christi bonden sijn tot de Communie?

Voorders: hebben de Calviniken, ghelijck Samuel Dorillaer selve bekent / moghen afschaffen de Communie der sieken / ende dat ter oorzake van de superstittien die de Roomsche Kerck daer mede bedreef? Wel? want om en mach de Roomsche Kerke de Leeken van den Kelck niet herooberen / om andere ghewichtighe redenen / die de Roomsche Kerke onghelijckelijck meer raeken / als onse superstittien raeken het Nachmael der Geulen? hebben

onder eene ghedaente alleen. 43

de Calvinisten, om yedenen die haer niet aen en
geuen / het ghebodt Christi moghen te niete doen /
omde strijden teghen het Recht vande siecken?
Waerom heeft de Roomsche Kercke qualijck ghes
loten met de Leeken van den Kelck te bevoos
den sonder nochtang hier in te strijden teghen
het ghebodt Christi, de wijle daer gheen en is? Of
te teghen het Recht van de Leeken / de wijle
dat sy gheen Recht en hebben tot het nutten des
Kelcks?

Dit al-te-mael sijn soodantghe knoopen / dat /
alhoe-wel alle de Geusche Predkanten saemen
in een ghestampt waren / niet machtigh en sijn
de selve 't outbinden. Ick gae nu noch voors
art.

IV. CAPITTEL.

Wederlegghinghe van eenighe op-
worpinghe der Calvinisten.

En aentent van het Geusche Memorij-boeck,
ende andere Calvinisten met hem / die van
de materie schryben / bekladden vele bladerg
papper om te toonen dat de Roomsche Kercke ves
te jaren den Kelck aen de Leeken ghegheuen
heyt.

Dit is bergheeffsche moeyte ghedaen / want
te bekennen 't: Maer bewijfen daer teghen dat
de Catholijke Kercke daer vooz altydt ghe
houden heeft dat het gheen ghebodt Christi en
was / maer byz stont den Kelck aen de Leeken
te gheuen of niet / aenghesien dat-se het H. Sa
crament bedtende / nu onder twee ghedaenten des
ghedeghende des wijns / dan onder eene ghedaen
te van broodt alleen.

Dit hebbe ick hoven wijs-loopigh bewesen npt
de

de Schijftruce: bijckt boozders upt Origenes de leefde in 't jaer 196. ende *Hom. 13. in Exod.* betmaent de gheloofsighe dat-se wel sonden toefien wanneer sy het lichaem des Heeren ontfanghen / dat'er niet en valle / niet verlozen en gae: 't selve waerschouwt den H. Augustinus *Hom. 26. Exod. 50.* Bykans met de selve woorzen: Ghem van beyde dese Daders en vermaent de gheloofsigghen dat-se wel sonden toefien dat'er niet van den kelck soude ghestort worden / daer noch tans onghelykelyck meerder perijckel was / so is dit dan een teeken dat-men oock / in die tyden / Communiqueerde alleen onder de ghedaente van hzoodt.

Doeght hier by Gregorius Turonensis, den twelken in *vit. Patr. cap 5.* gherupghet van den H. Galus Bisschop van Claimont, dat hy aen 't volck de Communie ghegheben heeft onder de ghedaente van hzoodt / sonder eens vanden kelck te betmaenen. Tertullianus *Lib. de Orat.* seght: Ontfanghen ende bewaert hebbende het lichaem des Heeren, is alles wel. Ist sacken dat alles wel is niet het ontfanghen van 't lichaem des Heeren / soo en is dan niet noodigh den kelck te nutten. Den H. Hieronymus *Apolog. contra Iovinian.* seght: Ick weet dat het de ghewoonte te Roomen is dat de ghelooovighe daghelijcx het lichaem Christi ontfanghen. Hy en spreket niet een woordt van den kelck. Paulinus in *190* *S. Ambrosij*, seght dat den H. Ambrosius een wroentigh booz sijne doodt de Communie onder een ghedaente ontfanghen heeft upt de handen van Honoratus Bisschop van Vercel: 't selve gherupghet den Griexschen Antheur / die het leven van den H. Munnick Lucas Junior beschreven heeft / by Joannes Bollandus *Tom. 2. Febr. Pag. 92.* Alwaer hy verhaelt dat desen heplighen onderwefen wert van een Aerts-Bisschop / hoe de ghene die in woestijne woonden / de Communie moesten ontfanghen te weten onder de ghedaente van hzoodt alleen.

Opdelftich / om niet te lanck te vallen : Ter-
 allianus, Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Ambro-
 sius, Hieronymus, Augustinus, en andere ghetup-
 pen dat de Christenen 't huanen tijde het H.
 Sacrament onder de ghedaente van broodr me-
 te versegghen naer huyss / sae op de schepen / om
 niet naer ghesegghentheid te nueten : niemant
 van dese Daders en sprekent van den Kelck.

Wes niet teghenstaende wy bekennen dat de
 Communie aen de Lecken oock uptghebepte
 wort onder beyde de ghedaenten ; Maer upt
 die versegghentheid van Communiceren nu
 onder twee / nu onder eene ghedaente / blycke
 hier dat de Catholijke Kercke altydt van ghe-
 daenten ghetweest is / dat het byz stont den Kelck
 te gheben of niet / dit selve blycke oock upt de
 Schriftuer-plaetsen van myn 't eerste deel booz
 gheseyt / soo heeft dan de Roomsche Kercke / om
 gewichtghe redenen / den Kelck aen de Lee-
 ken byslyck moghen ontnemen.

Maer de Calvinisten segghen hier teghen / dat
 den Paus Gelasius daer booz ghehouden heeft /
 dat het groote heyligh-schenderij is het H. Sa-
 crament te verdeelen / ofte het lichaem des Hee-
 ren 't ontfanghen sonder den Kelck.

Ick andtwoorde dat Gelasius hier niet anders
 sprekt als den Paus Leo booz hem hadde
 gheseyt / te weten / van de Manicheen, die den
 Paus Leo, oock updzuckelijck noemt : Wat seg-
 gen dan dese twee Pausen van de Manicheen ?
 Wy segghen dat-se het lichaem Christi ontsu-
 ggen / ende sich onthielden van 't bloede onser
 verlossinghe ; dit sijn de eyghen woorden van
 Leo ; Maer waerom onthielden sich de Manicheen
 van den Kelck ? Om dat-se meyden dat den
 wijn de galle des dupbels ende van den dupbel
 ghemaccht was / ghelijck Augustinus ghetuyght
 in *de moribus Manich.* Met sulck een ghemoet
 niet ghevoelen sich vanden Kelck te onthouden /
 segghen segghen Gelasius, 't is / segghen Leo, Hey-
 ligh-

ligh-schenderije ende gheveynstheydt, 't is het lichaem des Heeren ontfanghen met eenen onweerdighen mont, niet / om dat de Manichéen van den Kelck sich onthielden / maer om dat-se het lichaem des Heeren quaemen ontfanghen met een godloos / ende ketterisch ghemoet : Gelasius noemt dit superstitie, om dat de Manichéen den wijn verbloekten als quaedt / ende daerom den selven niet nutten en wilden : om de selven reden noemt het Leo, Heyligh-schenderije, hy noemt het doech gheveynstheydt, om dat-se vooz Catholijken wilden ghehouden worden / daer-se buple ketterers waren in hun ghemoet : om dese reden segt hy oock dat-se het lichaem Christi ontfanghen met eenen onweerdighen mont. Soo te Communiereen onder eene ghedaente alleen / ghelijck de Manichéen deden / te weten / upt superstitie, upt gheveynstheydt, met een ketterisch ghemoet / is een groot sacrilegte segt Gelasius : Oversulx noch hy / noch Leo, en verbloeken hiermede niet de Communie onder de ghedaente van broodt sonder den Kelck / wanneer-se gheschiedt om andere redenen / ende niet om soodanighe ghelijck de Manichéen vooz-hadden : Hier upt blijkt nu dat den Auctor van het Geusche Memorij-boeck de waerheyt ghespaert heeft / als hy segt Pag. 162. 2. Dat dese twee Pausen de Communie onder beyde de ghedaenten soo vast ghestelt hebben ende bevesticht / dat-se vooz gheene rechtsinnighe Christenen ghehouden werden / die anders ledden / of deden.

V. C A P I T T E L.

Eenighe korte bemerckinghen aengaende dese materie.

Merckten ten eersten / tot wat ongherpynt-
heden de Calvinisten verballen om hunne dwaer-
opintse booz te staen.

Wij vragghen hun hoe m'het sal maeken met
de ghene die / dooz eenen natuerlijken afkeer /
van wijn niet en konnen verdragghen? of men die
de Communie niet en moet gheben onder eene
ghedaente?

Den Auctor van het Memorij-boeck pag. 144.
antwoordt: dat men aen soodanighe
menschen mach toe dienen eenen beker met wa-
ter of dierghelijken drank als sy ghewoon sijn
te drincken / om daer-mede de tweede ghedaen-
te te verballen.

Wij vragghen hun oock hoe m'het in die lan-
den sal maeken daer gheenen wijn en groept noch
te vinden en is?

Den selven Auctor in sijne Catholijke waer-
heyde pag. 481. antwoordt; dat men alsdan
mach ghebruycken Aec / ofte andere vochtig-
heyde.

Siet ghe wel hoe verre dat de hartnecktigheyt
den mensch kan verboeren dat hy oock opent-
lijck strydt teghen het ghebodt / soo het de Cal-
vinisten noemen / ende reghel-recht teghen de in-
stellinghe Christi, liever als dat hy affstant sou-
de doen van sijne inghenomen opintse? Want
hoe niemant in de werelddt opt ghedacht heeft
te segghen dat Christus in het leste Abondtmael
andere vochtigheyt in den Kelck heeft ghecon-
terreert / ende aen sijne Apostelen ghegheben /
als

als wijn / ghebiedende aen sijne Apostelen dat sy het selve souden doen / ende bedienen aen andere / daer segghen nu de Calvinisten dat men een beker mach gheben met water, Mee, ende andere vochticheden / dien volghens / bier, melck, of soodanigh drauck / die / de ghene / de welcke gheenen wijn en verdraghen / ghevoon sijn te drincken : Wat is nu beter / ofte den beker te gheben met soodanighe drauck die reghel recht strijdt teghen het ghebodt ende instellinghe Christi, als gheenen beker te gheben? Verhalven is het gheozloft in de plaetse van wijn alle soorten van vochticheden te gheben / waerom en salt niet gheozloft sijn in de plaetse van twen broodt / te nemen broodt van Caiamen / van rhy / ofte van wortels ghebaken / gheijcken men ghebruyckt in sommighe ghewesten van dien daer gheene eertve en wast? Wie en siet niet dat men alsoo doende de heele instellinghe Christi om verre stoot? ofte / mach die niet gheschieden ten opsichte van 't broodt / waerom waer ten opsichte vanden wijn?

Bemerckt ten tweeden / dat de Calvinisten gheene reden en hebben om ons te brispen over het ontrecken des kelcks aen de Lecken. Want sy en ghelooven niet dat in den beker van hun Nachmael bloedt in substantie / maer leeren dat het wijn in substantie is / die ghedroncken moet worden tot ghedachtenisse van Christi lijden en bloedt-stortinghe: Volghens dese opinie / sigghe ick / dat men by ons den Lecken gheen onghelijck doet; Want naer het ontfanghen van de H. Hostie gheeft men haer terstonts wat wons te drincken / ende men leert hun dat se in de Communitie het lijden Christi moeten ghedachten sijn / ist saeken van dat se onder het drincken van dien wijn dese ghedachtenisse houden / wat is'er dat de Calvinisten hier noch meer souden kunnen bereyssen / aengheven dat onse Lecken soo doende / den kelck / soo hem de Calvinisten

onder eene ghedaente alleen.

49

Men segghen van Christo inghesfelt te sijn / vol-
comentlijk hebben ? Wat willen dan de Calvi-
nisten noch meer aen onse Leeken ghedaen heb-
ben ? Want sy moeten bekennen dat onse Leeken
den wijn / die men hun gheest naer het ont-
fanghen des Lichaems / dzinckende tot ghe-
legentisse van het lijden ende bloedt-stoztinghe
Christi, den Kelck hebben / die / volghens hunne
eigen opinie / van Christo self inghesfelt is /
ende op de selve maniere / ghelijck de Calvini-
sten in hun Nachtmael ghebruycken : Wila-
ren se dan meer hebben als sy self doen?

Hier teghen komt den Auteurs van het Geu-
wen Memory-boeck, ende seght pag. 161. Dat men
wel aen onse Leeken onghelijck doet: Waer-
om ? om dat men hun / seght sy / het bloedt
Christi ontreckt / 't welck de Papisten segghen
in den beker te wesen.

't is waer / dit is onse leeringhe / maer ten
oprechten souden de Lutheranen hier ober hunne
leeken kunnen doen die het selve dies-aen-
dende ghelooften met ons : Doch wat raecte
de Calvinisten, die ghelooften dat'er in den
Kelck gheen bloedt / maer wijn in substantie
is / hebben sy reden om te klaghen dat men
de Leeken onghelijck doet / daer men hun een
beker met wijn gheeft / soo wel als de Cal-
vinisten selven in hun Nachtmael hebben.

Men ontreckt hun / seght den Calvinist, het ey-
gen tecken en zeghel van de ghemeenschap des
bloeds Christi.

Men toone / volghens den gront die wy nu
lijden ghelept / dat neen / ende toone dit ont-
rent te spreken van 't broodt / upt hunnen ey-
gen Catechismus aen de 75. vraghe : Daer sy
vraghen : Hoe zyt ghy in het N. Nachtmael
verzekert / dat ghe aen de offerhande Christi aen
kerops ghemeenschap hebt ? Sy antwoorden:
Men den hier van verzekert om dat Christus bes-
teekt heeft / dat sijn bloedt soo sekerlyck vooz
my

my vergoten is / als ick met de ooghen zie den
den dzinck-beker my mede-ghedepl't wordt / en-
de dat hy myne ziele met sijn vergoten bloedt
ten eeuwigghen leven soo sekerlyck laest / als
ick den dzinck-beker des Heren (als een seker
waer-teeken des bloedts IESU Christi) uyt des
dienaers handt ontfanghe / ende mondelijck ghe-
nsete.

Hier uyt bewijse ick dat wy de Teeken niet
en ontrecken het eyghen teeken en zeghel van
de ghemeenschap des bloedts Christi.

Ten eersten men gheeft hun / naar het ont-
fanghen des lichaems / eenen beker met wijn in
substantie / eben als-men aen de Calvinisten gheeft
in hun Nachmael.

Ten tweeden / onder het dzincken van desen
wijn / konnen sy / soo wel als de Calvinisten, ghe-
dachtigh sijn dat het bloedt Christi, soo sekerlyck
vooz hun vergoten is / als sy sien vooz de oog-
ghen / dat hun dien beker met wijn mede-ghe-
depl't wort.

Ten derden : Sy konnen / eben als de Calvi-
nisten, ghedachtigh sijn dat Christus hunne ziele
ten eeuwigghen leven soo sekerlyck laest als sy
desen beker met wijn / als een seker teeken van
het bloedt Christi, ontfanghen / ende mondelijck
dzincken.

Dit is / volghen het segghen der Calvinisten,
den volkomen beker van Christo ingheset / en
de 't is ghemeenschap hebben met het bloedt
Christi, ergo / siende op de leeringhe der Calvi-
nisten, wy en doen aen onse Teeken gheen onge-
lijck / want sy konnen in desen beker met wijn
als sy begheeren / alles hebben wat de Calvi-
nisten (tot een teeken ende zeghel van de ghe-
schap des bloedts Christi) selve vereysehen.

Maer / seght den Calvinist noch voozder : De
Papisten selve bekennen dat desen beker met
wijn gheen deel van 't Heyligh Sacrament is
maer een by-voeghsel / tot gheen ander

onder eene ghedaente alleen.

51

ghegheben als om den mont te spoelen.

Uit andtwoordde dat hier gheene questie en
is tot wat eynde desen beker met wijn aen de
Leeken ghegheben wordt: Maer de questie is /
of de Leeken desen wijn / dooz de ghedachte-
nisse die de Calvinisten self houden / niet en
kannen aensien en dzincken / als een teeken en
wijzel van de ghemeenschap des bloedts Chri-
sti: 't is seker dat jae / want daer en is niet
dat hun dit kan besetten / ergo sp / dit soo doen-
de hebben soo veel als de Calvinisten van hant
en voeten oock kunnen verespffen: Wat hebben
de Calvinisten ober ons te klaeghen / ende
te roepen dat wy den kelck van Christo, soo
sp mynen / self in ghestelt / aen de Leeken ou-
tsaeken?

Doozberg / al-hoe-wel dien beker met wijn
aen onse Leeken niet ghegheben en wordt als
een deel van 't heyligh Sacrament / sp selve /
dooz de boven-ghemelde ghedachtenisse / kunnen
't een deel daer van maeken / ghelijck de Cal-
vinisten selve dit doen: Want sp en moghen niet
zegghen dat den Predikant alleen den beker tot
onse Leeken des bloedts maecht / sp en moghen
niet oock niet segghen van de heele vergaderin-
ge in het ghemeen / soo komt het dan op ge-
eent een aen in 't besouder / booz soo veel als
't in 't besouder den beker aensiet als een
teeken en zegghen van het bloedt Christi, ende
ghedachtenisse hout van sijn lyden: Dat dit
soo is / blijkt klaer / want de Calvinisten moe-
ten leeren / dat / indien semandt den dzinck-
beker daer booz niet aen en siet / ofte niet en
geloofst sulcx te wesen / hy en outfanght niet
doozberg als ghemeenen ende enckelen wijn /
indien-dolghens het komt op peder een aen in 't
besouder van den wijn te maeken / dooz sijn
geloof / een deel des Sacraments: Dit kon-
nen onse Leeken / als sp den beker met wijn
niet men hun gheeft naer het outfanghen van de

2

heylighe

Heylighe Hostie / drincken / soo wel doen als de Calvinisten, ergo onse Leeken kunnen hebben al wat de Calvinisten, aengaende den beker / hebben in hun Nachmael.

Hier upt volght wederom dat de Calvinisten, wanneer sy teghen ons roepen dat wy den Kelck aen de Leeken ontrecken / teghen haer eyghen selven roepen en hulderen / ende van ons niet en moeten beandtwoordt worden / ten sy dat se eerst te bozen bekennen ende ghelooben met ons / dat'er in den Kelck / Christi bloedt in substantie is; dan souden sy met recht hunne klachten kunnen doen; doch soo onse Leeken al het selve kunnen hebben in het drincken des beker; die men hun toedient naer de Heylighe Hostie; 't ghene de Calvinisten hebben / wat hebben de Calvinisten, vzaegh ick noch eens / hier over te klagen. Niemandt van alle de Sectarissen en raecht die kwestie als de Lutheranen alleen / ende soo wanneer dat sy die voeren / onse antwoorden sijn in die heylschryft al reede ghereedt om hun te beandtwoorden.

Bemerckt ten derden / dat de Calvinisten te bergheest teghen ons roepen: Den drinck-beker / ghelijck den Heylighen Lucas seght cap. 22. v. 19. Is het testament Christi in sijnen bloede / ergo de Papisten / schenden ende breken het testament 't welck Christus aen sijnne kintere ghelaten heeft / wanneer sy den Kelck aen de Leeken ontrecken.

Ich antwoorde: Ghedaenten van broodt ende de wijn / ghelijck wy spreken / en sijn het testament Christi niet; veel min het broodt ende wijn in substantie / ghelijck de Calvinisten spreken / maer het testament Christi bestaet alleen in sijn eyghen bloedt ende lichaem / daarom seght den Heylighen Lucas, niet dat de ghedaenten, of teekenen, of panden, of broodt, ende wijn, of euchelijck den Kelck in sijn selven / het testament Christi sijn / maer sijn bloedt: *Am* / aen onse Antwa

52
onder eene ghedaente alleen

Teeken wordt het lebendigh lichaem Christi ghe-
geven onder de ghedaente van broodt / ende een
leerdigh lichaem en kan niet sijn sonder bloedt /
ergo onder de ghedaente van broodt wordt hun
saemen met het lichaem ghegeven het bloedt /
het saemen ghenomen is het heel testament Chri-
sti en gheven / wy en beken noch en schenden
baerom niet het testament Christi, maer gheven
het hun gheheel.

FINIS.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

1112